

INTERVIEW | DRIES VAN AGT, OUD-PREMIER EN PALESTINA-ACTIVIST

Dries van Agt (78) is beter bekend als premier van Nederland tijdens de moeilijke jaren 1977-1982. Op rijpere leeftijd heeft Van Agt zich bekeerd tot het Israëlisch-Palestijnse vraagstuk. Hij schuwt daarbij de uitgesproken mening niet. 'Israël heeft een levensvatbare Palestijnse staat onmogelijk gemaakt. Al het gepraat daarover is gewauwel, geneuzel, gezwets en gebazel.'

VAN ONZE REDACTEUR

JORN DE COCK

BRUSSEL | Dries van Agt, van het christendemocratische CDA, oogt een tikje grijsler dan tijdens zijn Nederlandse premierschap. Maar bij een voordracht voor de Vlaams-Nederlandse Vereniging voor Internationale Relaties (Vira) in Brussel laat Van Agt zien dat hij nog niets van zijn flegma heeft verloren.

'Begin maart was er in Egypte een grote internationale donorconferentie voor Gaza, waarbij 5,2 miljard dollar voor de wederopbouw is beloofd', zegt Van Agt in een interview met *De Standaard*. 'Maar een groot deel van dat geld gaat naar de Westelijke Jordaanoever, omdat Gaza wordt bestuurd door Hamas. Bovendien wordt Gaza door Israël nog altijd op slot gehouden: er komt geen zak cement voor de wederopbouw binnen. Wat voor waanzin is zo'n donorconferentie voor Gaza dan?'

Heeft de oorlog in Gaza niets veranderd?
'De oorlog heeft aanmerkelijke schade toegebracht aan Israël en de sympathie voor Israël in de wereld. Maar het is onbegrijpelijk dat onze Europese regeringen uit die oorlog – en alles wat eraan is voorafgegaan – nog altijd geen consequenties trekken, politiek noch economisch. Israël krijgt alleen nog meer privileges.'

Is Gaza zo'n klare zaak? Hamas lijkt evenmin af te wijken van een strategie van de spanning, met zijn raketten op Israël.

'De aanval op Gaza, die evident disproportioneel is geweest, is van meet af aan door Israël aan het Westen verkocht als een noodzaak tot zelfverdediging. Onzin.'

'Er was sinds juni 2008 wederom een bestand, dat aan beide zijden doorgaans goed werd gerespecteerd. In de nacht van 4 op 5 november, niet toevallig toen de aandacht van de hele wereld was gevestigd op de verkiezingszege van Barack Obama in de VS, kwam er plots een inval vanuit Israël in Gaza, waarbij zes Palestijnen werden gedood. Die aanval was een notoire schending van het bestand. Het is dus niet waar dat Hamas het bestand heeft geschonden. Israël was de aanstichter van het kwaad.'

'Belangrijker nog is die verschrikkelijke, wurgende blokkade van Gaza, die nog scherper werd na de verkiezingszege van Hamas in 2006 – in een reactie op verkiezingen die het Westen zelf heeft gewild.'

Er wordt veel verwacht van Barack Obama.
'Het kan nooit meer slechter dan onder George Bush. Maar dan ben ik ongeveer uitgepraat. Obama heeft een paar voorzichtige stapjes gezet ten aanzien van Iran en Afghanistan, maar nog niet jegens de Palestijnen en zeker niet jegens Hamas. Met wie heeft Obama zich omringd? Met Hillary Clinton, de senator van New York – een machtscentrum van de Israël-lobby in de VS. De stafchef van Obama, Rahm Emanuel, heeft als Congreslid zelfs ooit George Bush bekritiseerd omdat die enige kritiek had op Israël.'

Sommige Palestijnen hebben een tweestatenoplossing al opgegeven en pleiten voor een her-samenvoeging van Israël en de Palestijnse gebieden: een 'een-staatoplossing'. Door hun demografische overwicht worden ze uiteindelijk de meerderheid. Beloofd dat niet nog meer onheil?

'Er zijn al minstens 200.000 joodse kolonisten in Palestijns Oost-Jeruzalem. De Palestijnen worden eruit gewerkt. Er zal nu weer een hele wijk worden afgebroken om zogenaamd plaats te maken voor een park.' 'Op de Westelijke Jordaanoever zitten 270.000 kolonisten – en dat aantal neemt nog voortdurend toe. Ik zie niet hoe die nog ooit verwijderd kunnen worden. Hun nederzettingen bespikkelen het land en worden verbonden door wegen die alleen toegankelijk zijn voor de kolonisten en het Israëlische leger. Niet voor de Palestijnen,

Dries Van Agt: 'Er blijft niets over, behalve de opperste somberheid.' © Ivan Put

'Praat met Hamas'

in wier land die wegen zijn aangelegd. Het land is al zozeer versnipperd dat er geen levensvatbare Palestijnse staat meer van te maken is. Daarom is al het gepraat over een tweestatenoplossing gewauwel, geneuzel, gezwets en gebazel.'

'Ofwel aanvaard je dan de verdere *bantoe-stanisering* van de Palestijnse gebieden, of de zogenaamde "een-staatoplossing": we leven toch allemaal in het historische Palestina, laten we die grenzen nu maar opheffen. Ik weet ook dat het huidige Israël dat nooit zal aanvaarden.'

'Er blijft niets over, behalve de opperste somberheid. Tenzij het machtige Amerika en Europa – of desnoods Europa alleen –

forse pressie uitoefenen op Israël om de rechten van de Palestijnen te respecteren. Zonder dat gebeurt er niets.'

Net uw eigen Nederland houdt, met uw partijgenoot Maxime Verhagen op Buitenlandse Zaken, samen met Duitsland elke Europese druk op Israël tegen.

'Verhagen zal het eeuwige leven niet hebben, als minister niet en anderszins ook niet. Ik probeer zoveel mogelijk CDA-mensen te mobiliseren. Het CDA heet de partij van de rechtvaardigheid te zijn: dan moeten wij ons schamen dat we dat niet toepassen op de Palestijnen. De werkelijkheid ginds is op geen enkele manier met onze ideologie in overeenstemming te brengen.

Of mij dat bij leven nog lukt? Ik ben 78, maar zolang ik nog een adem in mijn lijf heb, ga ik daarmee door.'

Uw Palestina-activisme dateert van lang na uw premierschap. Hoe legt u dat uit?

'Eind jaren zeventig stond heel Nederland, slechts met lichte overdrijving, als één man en vrouw achter Israël. Dat was tot heel lang na de oorlog een dogma. Met dat sop was ik toen zelf overgoten.'

'Bovendien had Israël eind jaren zeventig de Westelijke Jordaanoever en Gaza wel al ruim tien jaar bezet, maar je hoorde er niet veel over. Met de nederzettingen zijn ze vooral begonnen in de jaren tachtig, en daarna is het steeds sneller gegaan. De nederzettingen zijn het ergste wat de Israëliërs hebben gedaan, want die maken een Palestijnse staat onmogelijk. Pas toen zijn, traag als ik ben, mijn ogen opengegaan.'

Aan Arabisch en Palestijnse kant is er ook geen eensgezindheid hoe het verder moet.

'De Arabische wereld verkeert in grote verwarring. Er zijn belangrijke Arabische landen die vrijwel collaboreren met Israël: Egypte zeer duidelijk, Jordanië minder duidelijk. De wereld daar ligt verdeeld, als een rommeltje.'

'Ook de Palestijnen zijn onderling verdeeld geraakt, tussen Fatah van president Mahmoud Abbas en Hamas. Wat zeker moeten gebeuren, is dat het Westen Hamas aanvaardt als een gesprekspartner.'

Het Westen eist dat Hamas daarvoor eerst aan drie eisen voldoet.

'Gij zult Israël erkennen. Gij zult wapengeweld afzweren. Gij zult alle gesloten akkoorden, ook met de PLO en Fatah, bevestigen. Drie dwaze en onrechtvaardige eisen.' 'Hamas zegt terecht: welk Israël moeten wij erkennen? Dat van het verdelingsplan van 1947, met 56 procent van het historische Palestina voor de Israëliërs? Dat van 1967, met bijna tachtig procent voor Israël? Of nog meer? Israël weigert tot vandaag zijn grenzen te markeren. Het werkt alleen maar verder aan uitbreiding naar het oosten.'

Alleen pressie van de VS en Europa kan nog helpen

'Volgens staand internationaal recht heeft elk bezet volk het recht zich te verzetten, desnoods ook met wapens, maar dan niet tegen burgers. Het is des te onverdraaglijker dat Israël niet de opdracht krijgt van geweld af te zien. Waarom moet alleen de bezette partij afstand doen van geweld, terwijl de bezetter op grote schaal en telkens opnieuw burgers doodt?'

'En Israël houdt zich zelf niet aan de akkoorden die Hamas moet onderschrijven. Daar staat ook in dat geen nieuwe nederzettingen mogen worden gebouwd, en dat gebeurt tot vandaag.'

Rechts en uiterst-rechts wonnen de recente verkiezingen in Israël. Wat betekent dat?

'Israël is in de laatste jaren in toenemende mate verrechtst. De steun voor de oorlog in Gaza bij het Israëlische publiek is zeer *ominous*. Het is wrang te bemerken hoeveel mensen in Israël ervan overtuigd zijn dat het recht aan hun zijde is. Er heerst een enorme haat tegenover de Palestijnen.'

'Het werk van Israëlische vredes- en mensenrechtenorganisaties wordt steeds moeilijker. Dat zijn verrukkelijke, prachtige mensen: het goede Israël. Maar ze komen steeds meer in de verdrukking.'

'Ik ben bang dat de ideologische versterking in Israël zo groot is geworden dat de Israëliërs van hun standpunten niet meer loskomen. Zeker niet met de coalitie die nu aan de macht komt.'